

ko-žensko, Ivica Čatić promatra novu vrstu ekonomskih odnosa koje je Pavao implementirao unutar zajednica koje je vodio, dovodeći ih u izravan odnos s praksom Rimskog Carstva. U Pavlovim novim modelima društveno-ekonomskih udruživanja kao oblika oživotvorenja evanđelja te u smjelosti postavljanja novih standarda i njihovih ostvarivanja, autor pronalazi odgovor na uvodna pitanja. Evanđelje, koje je u Pavlovoj teologiji i vremenu imalo velik i snažan potencijal preobrazbe, prema autorovu uvjerenju ima ga i danas. Crkva i danas, daleko više negoli se to može naslutiti u pojedinom povijesnom trenutku, posjeduje potencijal preobrazbe ne samo pojedinca, nego i čitave civilizacije. Jedini put ulaska u dinamizam evanđelja iz kojega proizlazi spasenjska snaga i Židovu i Grku, put je djelovanja prema novim standardima i njihovo beskompromisno utjelovljenje u crkvenoj stvarnosti. Sve ispod toga, zaključuje autor, bilo bi *ne ići po istini evanđelja*.

Knjiga završava sažetom zaključkom, obilnom literaturom i preglednim sadržajem koji bez sumnje cjelokupnom djelu daju notu znanstvenosti. Gledajući knjigu u cjelini, na poseban način dolazi do izražaja jasnoća, preciznost i sažetost prikaza pojedinih tematskih cjelina koje autor potkrepljuje bogatim znanstvenim izvorima, o čemu svjedoče 1003 bilješke te široki spektar znanstvene i stručne literature (57 stranica). Hvale vrijedan je i logičan slijed misli, jednostavnost jezika, tumačenje širemu čitateljstvu manje poznatih pojmova, diskretno zauzimanje osobnog stava u još uvijek otvorenim egzegetskim pitanjima. Sve navedeno doprinosi autorovu uspješnomu dijalogu s čitateljima, koji odiše jasnoćom, slobodom i nenametljivošću.

Zbog svega navedenog knjiga Ivica Čatića predstavlja značajan znanstveni doprinos hrvatskoj egzegetsko-te-

ološkoj misli. Stoga će zasigurno biti od velike koristi ne samo onima koji se profesionalno bave studijem Svetog pisma i studentima teologije, nego i svima onima koji žele bolje upoznati lik i djelo svetog Pavla, utjelovljujući — poput njega — istinu evanđelja unutar šire crkveno-društvene stvarnosti našeg vremena.

*Silvana Fužinato*

Ivica Žižić, *Nedjelja: Blagdanski etos u vjeri i životu katolika*, Kulturno-antropološko istraživanje i Glas Koncila, Zagreb, 2015, 572 str.

U središtu istraživanja koja obuhvaća ova knjiga prof. dr. sc. Ivica Žižića nalazi se blagdanski etos u katoličkoj religioznosti kroz nedjelju, koja je prvi i stožerni kršćanski blagdan. Na više od 500 stranica autor pokušava odgovoriti na pitanje kako se blagdanski etos formira i prakticira te koji su njegovi primarni simboli i izvori. On nedjelju promatra u kršćanskoj kulturnoj i antropološkoj praksi, voden između ostalog i pitanjem: Postoji li čovjek bez blagdana, odnosno bez povezanosti sa svetim, pa prema tomu i bez posvećenja vremena koje se događa u interakciji sa svetim te što se događa ako nema blagdana — ako imamo samo svagdanec?

Znanstvena istraživanja osmišljena su kroz kombinaciju teorijskog pristupa i prikupljanjem podataka s terena. Kulturološkomu istraživanju nedjelje, kao blagdana koji se uvijek događa u određenim intervalima, autor pristupa multidisciplinarno, s teološkog, filozofskog, sociološkog, a napose s antropološkog aspekta. Kroz četiri poglavlja on ponajprije istražuje blagdan u kulturno-antropološkoj perspektivi te ističe važnu odrednicu blagdanskog etosa koji je bitno određen obredom. Obred je za njega prvotno mjesto dogadanja blagdanskog

etosa te suodnos blagdana i obreda autor promatra s filozofskog, teološkog, etnografskog i fenomenološkog aspekta oslanjajući se na stavove kulturnodruštvenih promjena sve do danas.

Kulturna povijest nedjelje je prikazana u linearnoj shemi s najbitnijim odrednicama nedjelje: subota u hebrejsko–kršćanskoj tradiciji, nedjelja u ranokršćanskoj zajednici, nedjelja u povijesnim epohama Zapada i nedjelja u novovjekim previranjima. Analizom tih cjelina autor pokazuje kako su se na nedjelju odrazili razni socijalni, egzistencijalni, filozofski i svjetonazorski problemi. Svi oni su, dakako, oblikovali nedjelju, koja proizlazi iz dugotrajnog kulturnog, društvenog, religijskog, povijesnog procesa, čiji su tragovi ostali duboko utisnuti u nedjeljnom blagdanskome etosu koji se temelji na događajnom, povijesnom i soteriološko–linearnom judeokršćanskom konceptu vremena. Ovo istraživanje značenja nedjelje, prema autoru, ujedno odražava povijest kršćanske teologije i crkvenih institucija te zrcali i povijest kršćanstva.

Povijesni prikaz nedjelje u suvremenim društvima obilježen je velikim ideološkim, industrijskim, potrošačkim i sekularizacijskim zaokretom za blagdanski etos. Nedjelja upada u različite krize. Tradicionalni blagdanski etos, koji je bio vezan uz vjersko slavlje, obiteljski život i počinak nalaze se pred izazovima sekularizacije, a blagdanske zajednice bivaju sve manje. Kompletnanju kulturno–historijske slike o nedjeljnom blagdanskome etosu autor se poslužio analizom simbola, tekstova, svjedočanstava i izvora iz predaje kao i odabranih teoloških interpretacija. Jer kršćansko blagdansko vrijeme živi u napetosti između unutarnje afirmacije i duha svjetovnosti, problematici nedjelje kao slobodnog dana u modernim društveno–političkim okolnostima autor pristupa kao socijalnomu, psihološkomu i

političkomu problemu. Pritom ističe da se u Hrvatskoj, ali i u drugim tradicionalno katoličkim zemljama, osobito posljednjih desetak godina, sve češće dovodi u pitanje očuvanje religijskog identiteta nedjelje kao kršćanskog blagdana.

U posljednjem i ujedno središnjem poglavlju autor obrađuje i interpretira koncepte, kulturne forme i tijekove blagdanskog nedjeljnog slavlja u jednoj konkretnoj katoličkoj zajednici. Rezultati istraživanja pokazuju da je za katoličke vjernike nedjelja „prvotni kršćanski blagdan“ (SC 106). Za njih živjeti nedjelju znači pripadati svetomu (Kristu i njegovoj Crkvi) te biti svetim. Ona oblikuje njihov identitet te predstavlja za njih sveto vrijeme njihove vjere i identiteta, kroz koje oni osmišljavaju svoje življenje, oblikuju stavove i formiraju svoj pogled na svijet.

Vinka Bešlić

Dinko Aračić, *Marija u ranokršćanskoj literaturi*, Marija, Split, 2012, 232 str.; Dinko Aračić, *Marija u srednjovjekovnoj literaturi*, Marija, Split, 232 str.

U izdanju *Marije*, časopisa za Gospine štovatelje, objavljene su dvije knjige Dinka Aračića o nazočnosti Majke Gospodinove u kršćanskoj literaturi od ranokršćanskih vremena do kraja srednjeg vijeka. U njima su članci koje je autor objavljivao u rubrikama *Otačka zrnca* i *S Marijom kroz povijest*, a nadodani su im i neki neobjavljeni tekstovi koji se u sabranim djelima pojavljuju prvi put.

Ugledajući se u evanđelja, sveti oci i crkveni pisci ne govore mnogo o Blaženoj Djevici Mariji. U svojim nastupima brane istinu o Isusu Kristu, Sinu Božjem i Sinu Čovječjem koji postaje čovjekom začet po Duhu Svetom i rođen od Djevice Marije. Govoreći o Kristu iznose i misli o Mariji koja je u službi Krista i